

in archaic Greece to the delineation of two main patterns of slave systems in the classical Greek classical, with many epichoric variations: 'the helotic slavery' typical to Sparta, Crete, Syracuse, Thessaly, or Heraklea Pontika, and 'the chattel slavery' (no better term was found), typical to Athens, Chios, Korinthos, or Aigina, and so on. They clearly overwhelm the few shortcomings of the book, like the lack of even a brief discussion on the relationship between public and private slavery (assumed by Lewis in his Introduction, p. 4–5, but still regrettable) or the vagueness that engenders the possible conclusion that both 'helotic' and 'chattel slavery' evolved from a single type of Homeric slavery (p. 120–122), although it seems more probable that epichoric differences of slave systems had existed well before classical times.

Somehow frustrating, but otherwise a rather common feature of Western monographs dealing with ancient Greek social and economic phenomena, the references to the Pontic area are

meager (p. 276, p. 278, with a short commentary on SEG 23:381, the epitaph mentioning, among others, two slaves bought at Istros; more references to Thrace, Thracians and the Mariandynoi of Heraklea Pontika, p. 9, 100–101, 167, 170, 276, 279–280, respectively p. 138, 143–146, 165), although it was one of the major slaving zones connected to the Aegean through networks of intensive trade whose nodes were ports as that of Istros, near the mouths of the Danube, or the factories on the shores of the Maiōtis lake. Nevertheless, the numerous conceptual, methodological and historical novelties introduced by Lewis's book are clearly useful for the future research on Pontic slavery and slave trade, which should not remain stuck to the old Finleyan perspectives on ancient slavery.

Liviu Mihail Iancu,
University of Bucharest;
e-mail: liviu.iancu@drd.unibuc.ro.

Lupescu Makó Maria (főszerkesztő), Ionuț Costea, Ovidiu Ghitta, Sipos Gábor, Rüss-Fogarasi Enikő (szerkesztő), *Cluj – Kolozsvár – Klausenburg 700: várostörténeti tanulmányok = studii de istorie urbană*, Erdélyi Múzeum-Egyesület, Cluj-Napoca, 2018, 548 p., ISBN 978-606-739-102-2

Volumul *Cluj – Kolozsvár – Klausenburg 700: várostörténeti tanulmányok / studii de istorie urbană*, publicat de Muzeul Ardealului, adună între copertile sale 51 de studii a 54 de autori. Încă din introducere, editorii subliniază că tomul se dorește a fi un pas în plus în direcția rezolvării problemei istorice a faptului că, precum „și în alte domenii ale științei istorice, și în cercetarea urbană, în istoriografia maghiară, română și săsească se «discută» în paralel”. Mária Lupescu Makó, Ionuț Costea, Ovidiu Ghitta, Gábor Sipos și Enikő Rüss-Fogarasi fac o întreprindere admirabilă în privința depășirii acestui impas, prin acest volum bilingv, care însumează 25 de studii în limba maghiară și 26 de studii în limba română, toate însoțite de rezumate cuprinzătoare, redactate în limba engleză. Istoriografia săsească rămâne singura mai puțin reprezentată. O situație regretabilă, având în vedere că numeroase comunicări se referă la orașele săsești.

Volumul constituie varianta, în formă revizuită și extinsă, a comunicărilor reunite în cadrul conferinței științifice internaționale *Cluj – Kolozsvár – Klausenburg 700*, organizată la Cluj-Napoca între 10 și 13 noiembrie 2016, cu ocazia celebrării a 700 de ani de la obținerea statutului de oraș regal liber.

Putem menționa din programul sesiunii, în legătură cu istoriografia germană, comunicarea lui Konrad Gündisch (Institutul pentru Cultură Germană și Istorie a Sud-Estului Europei din München) despre antecedentele privilegiului din 1316 și despre așezarea sașilor la Cluj și în împrejurimile orașului, comunicare care nu a ajuns însă să fie cuprinsă în volum. Nu este singura în această situație. Astfel, locul comunicării lui Ciprian Firea, despre *Preoți parohi ai Clujului ca patroni ai artelor și liturghiei în Evul Mediu și Renaștere*, a fost luat de un studiu despre posibilitatea existenței unei bresle a pictorilor în

Clujul secolului al XVI-lea. În aceeași situație cu comunicarea lui Konrad Gündisch se află și cea a lui Zsolt Bogdándi, despre *Conventul din Cluj-Mănăstur și orașul Cluj în a doua jumătate a secolului al XVI-lea*. Volumul nu constituie însă doar o colecție de lucrări susținute la conferință, doi ani mai târziu autorii prezentând rezultatele muncii lor într-o formă extinsă și îmbogățită.

Editorii au ordonat materialul pe care l-au avut la dispoziție în șapte secțiuni, prima dintre ele închinată contextului în care a fost emis privilegiul Clujului de la 1316, iar următoarele dedicate unor aspecte ale civilizației urbane în evoluția sa pe parcursul secolelor: arhitectura, topografia, organizarea eclesiastică, cea economico-administrativă, cultura și viața cotidiană. Dintre acestea, numai prima parte este dedicată în exclusivitate Clujului. Celelalte secțiuni alcătuiesc o tapiserie de ansamblu a vieții urbane din ultimii șapte sute de ani, având, într-adevăr, mai frecvent Clujul în prim plan, dar plasat în contextul său geografic și istoric, prin incursiuni în celelalte orașe ale Transilvaniei, ca și mai departe (precum în studiile lui István Petrovics și Dan Dumitru Iacob).

***

După o introducere semnată în mod colectiv de către editori, volumul se deschide cu o reproducere fotografică a privilegiului acordat Clujului – în 30 martie 1353 – de către regele Ludovic cel Mare, care citează privilegiul acordat orașului – în 19 august 1316 – de către regele Carol Robert de Anjou, urmat de transcrierea acestuia și de traduceri în limbile maghiară, română și germană. În mod oarecum surprinzător, doar versiunea în maghiară, datorată lui Radu Lupescu, este originală, în celelalte cazuri fiind vorba de traduceri preluate din diverse volume, precum: *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. I (Sibiu, 1892), *Documente privind istoria României. Veacul XIV. C. Transilvania. Vol. I (1301–1320)* (București, 1953), respectiv *Quellen zur Geschichte der siebenbürger Sachsen 1191–1975* (Köln – Wien, 1976).

Urmează, adunate sub egida *Kolozsvár 1316. Évi kiváltsága és hatása / Privilegiul din 1316 al Clujului și urmările sale* (p. 17–66), șase studii care detaliază contextul acestui privilegiu.

Mai întâi, Atilla Zsoldos, în *Antecedentele privilegiului orașului Cluj din anul 1316*, tratează despre diplomele acordate în epocă localităților transilvănene (precum Dej, Turda sau Ocna Dejului) în contextul urbanizării acestei părți răsăritene a Regatului Ungariei, pentru a ajunge la cel acordat Clujului, încadrat astfel în contextul administrativ al perioadei. În continuare, *Clujul în a doua jumătate a secolului al XIII-lea. Ipoteze și certitudini*, studiu semnat de către Tudor Sălăgean, prezintă istoria viitoarei metropole în anii dificili care au urmat invaziei mongole din anii 1241–1242, decăderea Dăbâcăi și revirimentul Clujului în urma așezării coloniștilor germani – *hospites et saxonum* –, precum și luptele acestora pentru a-și menține sau extinde privilegiile. Katalin Szende, în *Hospesekből polgárok: a városi társadalom átalakulása az Anjou-kori Magyarországon*, detaliază problema acestor coloniști, ce apar mai întâi ca *hospites*, apoi drept *cives*, înainte ca, în anul 1370, termenul clujean pentru „orașean” să capete forma sa tradițională de *cives et hospites*. Dacă, abordând subiectul coloniștilor, autoarea este nevoită să prezinte o imagine generală a situației lor în regat, cu articolul *Kolozsvár, a királyi szabad város*, al lui László Blazovich, ne întoarcem la aria limitată a Clujului, cu zidurile și cvartalele sale, cu piețele și funcțiile sale economice, pentru a face trecerea de la ideea de „orașean” la cea de „oraș”. Următoarele două articole se doresc a forma o pereche, unul abordând economia citadină în secolul al XIV-lea, iar celălalt zona rurală a teritoriului său. Boglárka Weisz, în *Economie urbană în epoca medievală. Privilegiile economice ale Clujului*, după ce menționează posibilitatea ca diploma conventului de la Cluj-Mănăstur, una dintre cele două transcrieri cunoscute ale diplomei de privilegii din 1316, să fie (parțial) un fals de epocă, posibil redactat la 1356/1366, continuă prin a discuta despre impozite, târguri, vămi și negoț. Ultimul articol al primei secțiuni a volumului, *Despre câteva sate din vecinătatea Clujului în secolul al XIV-lea*, redactat de către Ioan-Aurel Pop și Alexandru Simon, pune în scenă satele românești din teritoriul Clujului medieval, acordând deosebită atenție Feleacului, Gheorghenilor și Vâlcelelor.

Cu următoarea secțiune a volumului, *Régészeti és építészeti városi környezetben / Arheologie și arhitectură în context urban* (p. 67–172),

perspectivele se largesc treptat de la Cluj și imediată sa vecinătate la întregul areal transilvan. Erwin Gáll, Balász Gergely și Szabolcs Nagy deschid segmentul cu studiul lor, *Régészeti adatok Kolozsvár középkori településterületéhez (11 – 14/15. század)*, în care, pe baze arheologice, reconstituie evoluția așezărilor care au precedat Clujul actual, începând cu secolul al XI-lea, marcat de o locuire consistentă în teritoriul orașului antic, continuând cu secolele următoare, care au fost martore ale decăderii centrului de la Mănăstur și ascensiunii celui din inima actuală a urbei. În continuare, Radu Lupescu, în *Cetatea Veche (Óvár) a Clujului*, detaliază, pe baze istorice și arheologice, peisajul și destinul acestui centru istoric, aplecându-se îndeosebi asupra fortificațiilor, cu zidurile de incintă, turnurile și porțile aferente, localizând și în teren urmele acestora. Szilárd Papp, în *Kolozsvár legkorábbi középkori kőfaragványairól*, combină arheologia și istoria artei pentru a analiza trei fragmente arhitecturale, un rest de friză cu frunze de acant, de factură romană, și două resturi de coloană – o bază și un capitel – descoperite în poziție secundară la catedrala Sf. Mihail din Cluj și pe care le datează către sfârșitul secolului al XIII-lea, considerându-le cele mai vechi piese medievale de acest tip descoperite în oraș. Cu *Autoreprezentarea epigrafică a orașelor transilvane în Evul Mediu*, Ioan Albu ne scoate din domeniul arheologiei, pentru a analiza câteva inscripții de pe clădirile medievale ale Clujului, dar ne întoarcem imediat la acest domeniu cu studiul Danielei Marcu Istrate, *Arheologia bisericilor urbane din sudul Transilvaniei: o abordare preliminară*, în care sunt prezentate progresele înregistrate în cercetarea principalelor lăcașuri de cult ale lumii medievale a coloniștilor occidentali, cu accent asupra rezultatelor obținute prin săpăturile de la Brașov, Sibiu, Sebeș și Sighișoara. Cu studiul lui Adrian Andrei Rusu, *În căutarea producției materiale personalizate a Clujului din Evul Mediu tardiv*, revenim la orașul care reprezintă punctul central al volumului, pentru a ne apleca asupra producției meșteșugărești și a schimbului de bunuri la mai mică sau mai mare distanță, subiecte exemplificate prin descoperirile arheologice de cahle de pe teritoriul orașului. În final, cu contribuția B: A: 1.6.5.1. aparținând lui Attila Weisz, pătrundem în

epoca modernă, pentru a afla despre vechea casă parohială reformată din Cluj, terminată în jurul anului 1651, și despre misteriosul donator al unui ancadrament de piatră de aici, ipotetic identificat de către autor cu Benedictus Albensis, unul dintre principalele personaje ale orașului în epocă.

A treia secțiune a volumului, *Városi Topográfia / Topografie urbană* (p. 173–268), se deschide cu studiul lui Balázs Nagy, *Városok – rezidenciák – uralkodói találkozók: középkori magyar városok mint uralkodói találkozók helyszínei az Árpád- és Anjou-korban*, despre contextul întâlnirilor fără intermediari dintre capetele încoronate în Ungaria arpadiană și angevină. În continuare, în *Kolozsvár legrégebbi számadáskönyvéről (1453)*, András Kovács republică și analizează textul fragmentar din *Registrum hungarorum de Ciuitate Cluswar*, opus redactat la jumătatea secolului al XV-lea, în care sunt enumerate, în vederea impozitării, mai mult de 500 de gospodării din Cluj, cu proprietarii lor, reprezentând aproape jumătate din populația orașului în epocă. În *Szatmár és Németi középkori topográfiájáról*, Péter Levente Szócs face o comparație între topografia istorică a orașelor Cluj și Satu Mare, aplecându-se asupra tramei stradale, planului parcellar, sistemelor de fortificație și utilizării cursurilor de apă, iar István Petrovics, în *Pécs a késő középkorban*, oferă un alt exemplu de dezvoltare urbană istorică, de data aceasta din sud-vestul Ungariei, unde, în Evul Mediu, pe ruinele vechii Sopiaene, s-a dezvoltat Quinqueecclesie, actualul Pécs. Contribuțiile lui Andrei-Lucian Spănu și Radu Mârza, *Clujul în imagini istorice. De la Georg Hoefnagel la Ludwig Rohbock*, respectiv *Frânturi din istoria Clujului în Belle Époque prin cărți poștale*, formează un „tandem”, dorind a prezenta, oricât de sumar, peisajul orașului în evoluția sa, așa cum era perceput în epocă, primul studiu pornind de la primele reprezentări și mergând până în secolul al XIX-lea, iar al doilea oprindu-se asupra scurtei perioade de la cumpăna secolelor XIX–XX. Intercalat între ele, studiul lui Dan Dumitru Iacob, *Planul orașului Focșani din 1855, realizat de căpitanul Marcus Terbuhović*, reprezintă o apariție mai puțin așteptată în cadrul acestui volum, dar, prin analiza sa detaliată asupra reliefului, rețelei hidrografice, tramei stradale, planului parcellar și obiectivelor semnificative este o prezență

binevenită, alături de studiul lui Péter Levente Szócs, oferind, deopotrivă, o contrapondere la articolul despre Pécs al lui István Petrovics și un termen de comparație, de dincolo de Carpați, pentru topografia istorică a Clujului.

În secțiunea următoare, *Egyházi intézmények a városokban / Instituții ecclesiastice în orașe* (p. 269–318), studiile se concentrează asupra complicatei evoluții religioase a orașului. Carmen Florea discută despre *Exersarea carității în Clujul medieval*, cu o privire specială asupra confreriei exilaților Sf. Ecaterina și o exemplificare detaliată prin donațiile conținute într-un testament redactat în anul 1536. În continuare, Mihaela Sandu Salontai analizează *Așezămintele monastice ale ordinelor cerșetore din Cluj și Sibiu la sfârșitul Evului Mediu*, cu problemele ridicate de localizarea, structura și evoluția clădirilor aferente. Mária Lupescu Makó, prin *Ordinele mendicante în Transilvania în pragul Reformei. Exemplul mănăstirii dominicane din Cluj*, aprofundează un caz particular al acestui domeniu de cercetare. Dacă studiul autoarei menționate se oprește la declinul așezământului după jumătatea secolului al XVI-lea, împreună cu al vechii culturi catolice transilvane, cel al Mariei Crăciun, *Practica religioasă, spațiul ecclesiastic și identitatea confesională a Bisericii Antitrinitare în Transilvania epocii moderne timpurii*, poartă analiza mai departe, în domeniul istoriei mentalității, iar cel al lui Gábor Sipos, *Reformații din Cluj în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea*, cu care se încheie această secțiune a volumului, abordează aceeași perioadă și aceeași biserică, dar dintr-o perspectivă complet diferită, punând accentul pe drepturile comunității și pe așezămintele aflate în posesia ei.

Cea de a cincea secțiune a volumului, *Városigazgatás és városi gazdálkodás / Administrație și gospodărie orășenească* (p. 319–418), adună laolaltă studii pe subiecte mai mult sau mai puțin disparate, cu o predilecție pentru aspectele economice. Secțiunea începe cu *A mezővárosok kialakulásának birtokjogi vonatkozásai*, studiu semnat de László Szabolcs Gulyás, în care este descrisă evoluția celor 124 de târguri din nord-estul regatului medieval al Ungariei. În continuare, Emőke Gálfi, cu studiul său, *A gyulafehérvári uradalom néhány mezővárosáról a 16. század második felében*,

păstrează aceeași linie, dar pe o zonă încă și mai restrânsă, aplecându-se asupra târgurilor din secolul al XVI-lea din domeniul Albei Iulia și îndeosebi asupra Abrudului, Aiudului, Teiușului și Zlatnei. *Biografii intersectate: Ambrosius Sartor și Ambrosius Litteratus, doi patricieni din Clujul secolului al XV-lea*, studiu semnat de Lidia Gross, încearcă să corecteze o confuzie între două personalități omonime din orașul de la sfârșitul Evului Mediu, ce au urmat ambele același *cursus honorum*, dar au avut, dincolo de acesta, destine profund diferite. Mai departe, Ciprian Firea, pe baza unei scrisori din 31 mai 1549, aruncă o lumină, prin studiul său, *O breaslă a pictorilor la Cluj în secolul al XVI-lea? Mărturii documentare inedite*, asupra vieții artistice din Clujul începutului epocii moderne, Schimbarea registrului o face Zsolt Simon, în *(Nagy)szebeni bérek a középkorban*, prin discuția asupra salariilor în Sibiu medieval. Júlia Derzsi, în *A Szász Nemzeti Universitas igazgatása a 16. század utolsó harmadában a nagyszebeni polgármesteri számadáskönyvek tükrében*, abordează bugetul, veniturile și cheltuielile Universității Săsești, pe baza registrelor de la sfârșitul secolului al XVI-lea ale primăriei din Sibiu. Tot de la Sibiu și din aceeași epocă, provin și registrele negustorului Georg Dollert, pe baza cărora Mária Pakucs-Willcocks discută comercializarea produselor provenite din Imperiul Otoman, în *Igény és fogyasztás: a nagyszebeni és a „török marha” a 16. században*. Cu studiul lui László Pakó, *A kolozsvári jogügyigazgatók és a városi vagyon védelme (1584–1660)*, ne întoarcem la Cluj pentru a discuta despre procurorii publici (*directores causarum*) ai orașului și despre rolul lor în administrarea finanțelor. O altă perspectivă asupra acestui subiect este dată de Enikő Rűsz-Fogarasi, în *Socotelile orașului Cluj și gospodărirea localității în perioada principatului*, în care se discută pe scurt sistemul de contabilitate al veniturilor orașului. Prin *Relațiile Țării Moldovei cu orașele transilvănene în primele decenii ale secolului al XVII-lea*, studiu semnat de către Valentin Constantinov, suntem introduși în sfera istoriei politice, fiind prezentate câteva episoade ale războaielor care au devastat principatul. Într-într-o altă direcție, studiul Zsófia Sziertes, *Katonaság és polgárság Nagyszebenben a Habsburg-uralom kezdetén. Vázlat*, ne

prezintă schimbările suferite de viața de zi cu zi a locuitorilor în contextul transformării orașului în centrul militar-administrativ al Transilvaniei habsburgice. În final, cu *Az Erdélyi Párt kolozsvári városi szervezete 1941 és 1944 között*, contribuția lui János Kristóf Murádin, ne este prezentată dezvoltarea Partidului Transilvănean (*Erdélyi Párt*), activ în Transilvania de nord în prima jumătate a deceniului al cincilea al secolului trecut.

A șasea secțiune a volumului, *Oktatás, művelődés és kulturális városi terek / Învățământ, cultură și spații culturale urbane* (p. 419–490), începe cu studiul lui István Kenyeres, *Buda középkori levéltára és Kolozsvár*, despre arhivele medievale, cu o paralelă între cea din Cluj și cea din Buda, ultima distrusă după bătălia de la Mohács din 1526. În *Biblioteca orașului Sibiu în Evul Mediu. Câteva considerații pe marginea unei confuzii istoriografice*, Adinel Dincă discută dovezile de teaurizare a cărții în Sibiul medieval, încercând să demonstreze că biblioteca municipală, tradițional considerată ca existentă încă din secolul al XIV-lea, s-a format abia după Reformă. Mai apoi László Szögi, în *Kolozsvár városi diákok az európai egyetemeken 1526–1919*, abordează subiectul prezenței studenților originari din Cluj în universitățile europene de la începutul epocii moderne și până în pragul perioadei interbelice, analizând fenomenul în funcție de epocă, de centrele universitare alese și de apartenența socială, religioasă și etnică a studenților. Dacă László Szögi a discutat prezența clujenilor la distanță, György Gaal, în *A Báthory-egyetemtől a Ferdinánd Egyetemig. A kolozsvári felsőoktatás első százada*, analizează evoluția instituțiilor universitare pe plan local, începând cu academia iezuiților, fondată de Ștefan Báthory, continuând cu facultățile constituite în secolul al XVIII-lea și terminând cu inaugurarea în 1920 a universității române. Destinul viitor al acesteia este prezentat în continuare de către Vasile Ciobanu, în studiul său, *Prezența Universității din Cluj la Sibiu în anii 1940–1945 și impactul său asupra vieții cotidiene a orașului-gazdă*. În *Muzeul Industriei Francisc Iosif din Cluj, 1887–1918*, Miklós Székely țese laolaltă povestea clădirii și a instituției muzeale, de la eforturile pentru întemeierea sa la edificarea construcției, achiziționarea colecțiilor, principalele expoziții, mergând până la declinul și desființarea

ei după Primul Război Mondial. Ultimul studiu al secțiunii, *O fabrică transformată în școală: Fabrica de Zahăr din Cluj și Institutul Regal de Corecție*, semnat de Ioana Rus-Cacovean, păstrează această linie, urmărind, cu descrieri cât mai detaliate, „destinul” unei clădiri: construirea în jurul anului 1838, funcționarea ca fabrică de zahăr timp de aproximativ 10 ani, reamenajarea, după un lung abandon, în anul 1880, ca școală de corecție și evoluția ulterioară, în diverse forme, ca instituție educativă.

Ultima secțiune a volumului, *A város mindennapjai / Viață cotidiană urbană* (p. 491–547), se deschide cu studiul lui Gyöngy Kovács Kiss, *A szabad társas érintkezések néhány színhelye és formája a fejedelemség kori Kolozsváron*, despre utilizarea spațiilor publice din Cluj în vederea interacțiunilor sociale în secolele XVI–XVII. Urmează studiul Annamáriei Jeney-Tóth, *Kolozsvár és a Rákócziak. Fejedelmi kíséret és a város ünnep- és hétköznapijai a két Rákóczi Gyöngy fejedelemsége idején*, despre prezența clujenilor la curtea principilor Rákóczi și rolul acestora în organizarea festivalurilor orașenești. De la festivaluri se trece la medicină și „strategii de marketing”, cu studiul Annei-Maria Gruia despre *Farmaciiile din Clujul epocii premoderne*. În *Bűn és bűnhődés. Nők által elkövetett bűncselekmények megítélése a 18. századi Kolozsváron*, Andrea Fehér analizează criminalitatea feminină în Clujul secolului al XVIII-lea, indiferent dacă este legată de adulter, vrăjitorie, infanticid, furt, otrăvire, beție, calomnie sau blestem. Klára Papp, în *Arisztokrata hétköznapiak Kolozsváron – a családi levelezések tanúsága szerint*, încearcă să recreeze viața de zi cu zi a aristocrației din Clujul secolelor XVIII–XIX, pe baza scrisorilor păstrate de către familiile Csáky și Jósika. În « *Flânerie* » (*kószálás*): *a várostörténet kulcsfogalma*, Gábor Gyáni abordează apariția unei noțiuni-cheie a vieții urbane, cea a „hoinarului” ce cutreieră străzile, iar, în finalul volumului, Ionuț Costea, cu studiul său, *Publicitate și cultură urbană în perioada interbelică la Cluj (anii 20 ai secolului al XX-lea)*, readuce la viață aceste străzi.

***

Combinând laolaltă studii de istorie politică, arheologie, epigrafie, istorie a mentalităților și a

instituțiilor, studii de peisaj și topografie istorică, volumul reprezintă o substanțială colecție de interdisciplinaritate sincretică. Rezumatele în limba engleză asigură trecerea și totodată liantul studiilor publicate aproape alternativ în română și maghiară, împreunând astfel rezultatele acestor două istoriografii atât de îndelung separate.

O operă complexă, care acoperă aproape o mie de ani de istorie, comprimată între vestigiile arheologice prezentate de Erwin Gáll, Balász Gergely și Szabolcs Nagy și vignetele din secolul

XX ale lui János Kristóf Murádin, Vasile Ciobanu și Ionuț Costea, volumul *Cluj – Kolozsvár – Klausenburg 700: várostörténeti tanulmányok / studii de istorie urbană* este o contribuție monumentală nu numai pentru istoria orașului, ci și a întregii Transilvanii.

Sebastian Ovidiu Dobrotă,
doctorand, Institutul de Arheologie
„Vasile Pârvan”, București,
www.sebastian.dobrota@gmail.com.